

HALMI TIBOR

A kamasz szív működése

Mert mindig így botlasz hőseidbe. Eszköztelenül. Arra, hogy hirtelen megpillantod a Nagyembert a sok sűrű, idegesítően cikázó folt között, nem igazán lehetsz felkészülve. A villamoson, miközben ülő- vagy állóhelyet keresel magadnak, a viszonylagos nyugalom kis szegletét, és ahogy kutakodsz, rosszabbnál rosszabb lehetőségek jönnek veled szembe. És akkor egyszer csak ott van Ő. Teljes fizikai valójában. Mivel korábban szállt fel a villamosra, már túl van mindazon, amivel neked épp meg kell küzdened. Azért büszke tartása némileg ámulkodik e régebbi harcokról, a kétségbeesés kis köreiről, a tömegben fuldoklásról, az alig észrevehető, ám annál idegesítőbb könyöklésekről, ám most, mint egy frissiben felavatott totem, kiérdemelt helyen ül az ablak melletti ülések egyikén. Mondhatni megviselt-elegánsan. És kifelé tekinget, meg persze maga elé is, és közben időről időre gyanús pillantást vet a mellette elhaladókra. De leginkább a hideg ércként szemébe vakító dunai panorámát lesi; a pesti rakpart vonalát, a sétaövezetek zöld sávjait, a Parlamentet, mely grandiózusságában folyton figyelmet követel magának, és a szenttelen vízfal csillanásait, a Dunát, amely nyilvánvalósága és kézzelfoghatósága ellenére talán a legkevésbé felfogható hétköznapi csoda mind közül. És a Nagyember szemében futnak össze a szálak. Az ő nagylátószöge képes befogadni az egészet. Tekintetében kristályosodik meg a világ rendje. És pusztán azzal, hogy néz, hogy tudomása van mindezen látványról, egybetartja azt, aminek rég szét kellett volna esnie.

A Nagyember Budáról utazik Pestre felé, ahogyan te is. És arra gondolsz, nem véletlen, hogy itt talákoztatok, ezen a villamoson, ami épp keresztül-kasul halad ezen a rejtélyes városrészen. És a gondolat hatására eszedbe ötlük, hogy milyen lenne megszólítanod, odalépned hozzá, és azt mondani neki, hogy évekig az ő szemével próbáltad látni ezt a titokzatos vidéket. Hogy verseiből megpróbáltál jeleket kiolvasni Budára vonatkozóan. Mert a középiskola évei alatt sokat jártál e polgári díszletek közt, a Fogaskerekű nyomvonalán haladva erdei sétákat tettél, ahol rejtőzködő villákat lestél meg, és a Sas-hegy lakóházai közt kanyargó lépcsőkön megannyi estét fecsegtél végig borgőzös hevíletben, és megérintett e táj. De mindig is érezted, hogy a te kamaszos üvegszemeid kevesek ahhoz, hogy bármit is érzékeljenek Buda esszenciájából. Nem úgy a Nagyember, és az ő versei. Melyek számodra rejtjeleket, titkos nyomvonalakat jelentettek. Csapásirányokat, melyeken el lehet indulni. Közelebb lehet férközni ahhoz a titokhoz, ami Buda belső lényege. Misztikus, varázsos nyelven íródott szövegek ezek, amelyekkel kapcsolatban egy pillanatig sincs kétsége az embernek, hogy olyasvalaki írta őket, aki tudja, milyen egy titok vonzásában élni. És olyan voltál, mint egy nyomozó, mindenáron ki akartad deríteni, mi az, ami annak idején megfogott. Ami szívedet ma is alig engedi. Egy lehetetlen, de minden turisztikai térképnél igazabb és valódibb elmetérképet próbáltál összeállítani a fejedben e rejtélyes városrészeiről, felhasználva azokat a „koordinátákat”, amelyeket a Nagyember verseiből kiolvastál. Nem kérdés,

a megismerés és a megértés vágya hajtott. Látni akartad Budát egy beavatott szemével. Megszállottan olvastad az *Elit negyed*, a *Lebegés a budai polgárság és Isten között*, illetve az *És nem évszak* című opuszokat, amelyek rámutattak a lelki rokonságra, hogy itt van egy nagyszerű ember, aki szintén járt Buda hűvös felszínén, és nem értette félre, nem bagatellizálta el ennek jelentőségét, szemben azokkal, akik naponta átutaznak a Duna bal partján, vagy nyomtalanul élnek szürke hétköznapjaikat a történelmi bérházak egyikében. Számodra ennek a „kalandozásnak” a dokumentumai ezek a költemények. És ahogy napról napra mind jobban és jobban belelovaltad magad a kódfejtésbe, egyre kevésbé tudtad úgy olvasni a Nagyember verseit, hogy a költemények mögé ne képzelte volna oda (még ha egyetlen szó sem esik róluk) a Sas-hegyet, a Gellért-hegyet, a Városmajort vagy a Fogaskerekűt, mint ahogy nem volt olyan alkalom, hogy ne jutott volna eszedbe a sorokat olvasva a századfordulós, illetve a Bauhaus stílusú bérházak homlokzatai, a nagypolgári erkélyek, a tágas ablakok, amelyekből könyvtárszobákra és ódon, valószerűtlenül óriási csillárookra látni. És ugyancsak odaképzelted a sorok mögé a meredeken emelkedő hegyvidéki utcák utolsó házait, amelyek valamiképpen elbírják az erdő fenyegető közelségét, hiába vannak az emberi civilizáció *legszélén*, mintegy a fenyegetésre adott pimasz válaszul, tüntetőleg jól érzi magát bennük az élet. Végül a versekben felbukkanó összes *szélső házat*, erdőszéli *villamost*, *mohos tanszéket* Budának striguláztad, nem érdekelt, hogy a Nagyember írásaiban esetleg más helyszínek is szóba jöhetnek. Mint ahogy elhitted, hogy kizárólag e rejtélyes városrész viszonylatában létezhetnek a *manók*, az *odvas*, *vén tanárok*, a *koboldkórusok*, amelyeket az itteni ökoszisztéma ugyanolyan szerves részeinek gondoltál, mint a polgárokat és az ő forgalmas csomópontokon áthaladó autóit, a közparkok ezeréves fáit vagy a lepusztult, senki által nem látogatott villákat. Úgy okoskodtál, hogy ezek a kreatúrák talán épp az ilyen jobb korokat megélt, történelmi bűnökről hallgató óriási épületek hátsókertjeiből bukkantak elő egy *szép napon*, és azóta is a helyieket riogatják napszállta után. És egy idő után már nehezen tudtad leválasztani a versek sajátos hangulatát az általad mitikus magasságokba emelt budai atmoszféráról. Bár a Nagyember költeményeiben mindig is lenyűgözött a „világ nagy kérdéseit” boncolgató értelmiségi attitűdje, illetve az, ahogy a versek mindenkor beszélője a polgári morál biztos tudatában különféle témákhoz nyúl, problémákat vet fel, nagymonológokat gyárt, és tetszett az átláthatóságra, a megértésre való törekvés, valamint a világ folytonos számbavételének gesztusa: *Ezek a kulcsok – Ezek az emberi roncsok – Ez a hivatal*, amely szintén mélyen polgári gesztus, mégis téged, aki Budáról akartál mind többet és többet megtudni, sokkal inkább érdekelt a személyes gondok mentén artikulálódó, a büntudat vagy a megbánás nyelvén megszólaló magánember: „Elmúlt éjfél. Megint nem éltem / meg a mának”, akinek hétköznapjait csakis budai díszletek között tudtad elképzelni. A hús-vér budai lakos versbe foglalt élete foglalkoztatott, mert hitted, hogy azon keresztül szimbolikusan a budai polgárság otthonába fogsz belátni. És ott voltak előtted kiterítve a Nagyember versei, akár egy térkép, és ültél e papírhalmaz fölött kedvenc fantazmagóriáddal. Közben persze, mintegy lazításképp, jártad csak jártad az utcákat. De a telített kamasz szív, és ez idő tájt a felfokozottság, majd az azt követő, szelíden csordogáló évek, melyek nem várt némaságot hoztak, milyen józan kutatómunkára adhattak lehetőséget, ha egyáltalán?

Ilyesmikre gondolsz, miközben még mindig azon jár az agyad, hogy meg kéne ragadnod a kínálókozó lehetőséget, és oda kellene ülnöd hozzá. Amíg még

nem késő. A villamossal a Margit hídon jártok, és Buda hatása érezhetően csökken. Végre leülni vele szemben, és elmondani neki, hogy az ő versei a kamaszkorodat jelentik számodra az egész titokvadászattal együtt. Azt, hogy még ha nem is jöttél rá a titok nyitjára, legalább teljes tüdőkapacitással magdba szívad e rejtély lehetetlenségét, és hosszú órákat időztél a titok mellett ráérősen, farkasszemet nézve a morajló várossal. Vagy azt, hogy sosem laktál Budán, épp ezért sóvárogva vágytál rá mindig is, és kerested az alkalmat, hogy barátokkal, akikkel azóta megfakult a barátság, és régi szerelmekkel, akinek már a nevére sem emlékszel, újra és újra bejárd régióit, mindig egy másik kerületbe, más negyedét, parkját, utcáját felfedezve az egészében megismerhetetlennek. Mert akkoriban úgy érezted: „csak Buda fölött voltak csillagok”. És amikor erre gondolsz, hirtelen eszedbe jut, hogy egy ideje már budai lakos vagy te is. Hogy belülről láthatod azokat a könyvespolcokat és idejétmúlt, óriási csillárokat, amiket késő délutánonként, a sötétedő ég alatt megigézve lestél az utca túloldaláról. És a kapuk, melyek zárva voltak akkor, és amiken titkon mindig is remélted, majd egy-egy kedves nyugdíjas néni fog beengedni, olyan öreg hölgyek, akik megsajnálják a tétovaságod, most tárva-nyitva állnak, és belépve a lépcsőházakba, átcsoszogva a körgangos folyosókon, rá kell döbbed, hogy azok az épületek, amiket annyit csodáltál, szebbek voltak kívülről, egy szebb álom ígéretét nyújtották egészen addig, amíg nem lestél mögé a patinának – most óráról órára, percről perce katonás rendben potyog le róluk valami, kopik és tompul a polgárság dicső fénye, omladozik a történelmi közelmúlt. És mivel az új lakók se befűteni, se belakni nem tudják az óriásokra tervezett budai bérlekásokat, múzeum számukra az élet e falak között. Visszhangos kiállítóteremmé vált a négy fal határolta tér, és ha benne bármi mozgást észlelsz, az legfeljebb a semmi zavart botladozása. Arra gondolsz, ami talán úgy írható körbe, hogy: „A bogaras bácsi meghalt. / Szétnyílt tenyeréből / a szarvasbogár elrepült”, vagy: „A múlt, ha nem múltnak nevelték, / kamaszkorától csak bosszút áll”. És most a legjobb esetben is ácsorgónak, *várakozónak*, *prolinak* mondanád magad, kisémmizettnek, mert senki sem avatott be abba a végső titokba, hogy milyen, ha felnősz. Ha illúziót vesztett, titoktalan, száraz humorú felnőtt lett belőled. És alig ereszt a „pontatlan érzés a szívben”...

A Nagyember versei számodra nem csak a titokkeresés, a lényeg felkutatásának dokumentumai, hanem a csalódás költeményei is. A csalódásokkal telt szív szép vallomásai, egy olyan ember írásai, aki mindennek ellenére szerelmes az életbe. És ha erre gondolsz, felderülsz, és úgy ítéled meg, mégis csak *működik* minden, működik az egész: „Átadom a korszakot. Működik.” – elhiszed a Nagyembernek, hogy így van jól minden, ez a titoktalan szürkeség, a beavatatlanság nettó hiánya, sőt, még az izgága tolongás is rendben van a villamoson. Megszokható. Közben tizenegy óra is elmúlt, nemsokára dél. A hivatali dolgozók, bár még ki se látszanak a papírmunkából, fejben már kedvenc éttermeiket veszik sorra, hogy mit egyenek ebédre, és ettől mintha könnyebb lenne a munka számukra. Az idő száraz. Gyanútlanul ragyog az ég. És arra gondolsz, hogy végre valahára tényleg oda kéne lépned hozzá. Leülnöd a Nagyemberrel szembeni plüssülésre, és ha mást nem, mindössze annyit kéne neki mondanod, hogy „köszönöm”. Köszönöd azt, hogy van, aki szemmel tartja a világ működését, helyetted, illetve a többiek helyett, akik vidám nemtörődomséggel utaznak bele a nagyvilágba. Mindössze ennyi lenne csak, amit értésére kellene adnod, és az sem baj, ha nem értené, ha zavarba jönne ettől. Hiszen csak te tudod, hogy a kamaszkorod végeztével, és egy nagy illúzió kipukka-

dásával mennyi minden megváltozott, például te is írsz, ennek ellenére sosem mernéd azt mondani neki, hogy kollégák vagytok, csak mert időnként tollat ragadsz, pedig volt már közös irodalmi estetek, köteted is megjelent azóta, sőt, köszönőviszonyban vagytok egymással... És mégsem, nem, nem mész oda hozzá. Legyőzöd magadban a késztetést, hiszen olyan jól ül, olyan kíváncsian tekinget kifelé, és egy pillanattal később olyan lendülettel, ellentmondást nem tűrően áll fel, és lép oda a villamos ajtaja elé, hogy leszálljon a Jászai Mari téren – úgy tűnik, eddig utazott. Te pedig mész tovább. Robog veled a szerelvény a következő megálló irányába, ami a felnőttkor legjava. És a villamos ablakából látod, éppen csak elcsípve a látványt, ahogy áthalad a zebrán, majd gyors léptekkel eltűnik a körútra merőleges utcák egyikén, a te kedvenc költőd, titkos mentorod: KEMÉNY ISTVÁN, a világ ítésze, aki tekintetével tartja egyben a világot.